

АКТУАЛЬНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

CURRENT EUROPEAN MODELS OF POWER DECENTRALIZATION AND PROSPECTS FOR THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Журавель Я.В., д.ю.н., професор,
декан юридичного факультету

Академія праці, соціальних відносин і туризму

Діордіца І.В., д.ю.н., професор,

професор кафедри приватного та публічного права

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті автори здійснили дослідження актуальних європейських моделей децентралізації влади та перспективи їх використання в Україні у теоретичному і практичному аспектах. Актуальність дослідження обумовлена тим, що принцип децентралізації успішно був реалізований в практиці держав Європейського Союзу і для України, у якій на сьогодні процес реформування державних інститутів остаточно не завершено, надзвичайно важливим є вивчення позитивного досвіду впровадження децентралізації та створення в ефективній моделі територіальної організації влади на усіх рівнях. З'ясовано, що одним із суттєвих недоліків української моделі організації влади на місцях є те, що місцеві органи виконавчої влади створюються і діють не з метою здійснення контрольно-наглядових функцій щодо законності діяльності місцевого самоврядування (як у західноєвропейських державах), а беруть на себе основний обсяг повноважень щодо управління відповідними територіями. На підставі проаналізованого досвіду європейських країн окреслено передумови успішної імплементації децентралізаційних процесів для створення ефективної моделі управління в системі децентралізованої влади України: утвердження принципу верховенства права; визнання та гарантії місцевого самоврядування; рівний правовий захист усіх форм власності; демократичне й ефективне виборче законодавство; незалежність, ефективність, доступність і прозорість судової системи, функціонування інститутів адміністративного судочинства; досконалий бюджетний процес та висока фінансова дисципліна; наявність адекватних соціальних стандартів; розвинутий громадський сектор та стійка тенденція до його розвитку. Висновується, що в Україні необхідно побудувати таку модель територіального управління, за якої влада спроможна в умовах ринкової економіки ефективно впливати на соціально-економічний і культурний розвиток територій, забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів, здатна до самовдосконалення і саморегуляції.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, місцеве самоврядування, деконцентрація, територіальне управління.

In this article, the authors have carried out a research of current European models of decentralisation of power and the prospects for their use in Ukraine in theoretical and practical aspects. The relevance of the study is due to the fact that the principle of decentralisation has been successfully implemented in the practice of the European Union, and for Ukraine, where the process of reforming state institutions has not been completed, it is extremely important to study the positive experience of implementing decentralisation and creating an effective model of territorial organisation of power at all levels. It is established that one of the significant drawbacks of the Ukrainian model of local government is that local executive authorities are established and operate not with the aim of exercising control and supervisory functions over the legality of local self-government (as in Western European countries), but assume the bulk of the powers to manage the respective territories. Based on the analysed experience of European countries, the author outlines the prerequisites for successful implementation of decentralisation processes to create an effective model of governance in the system of decentralised power in Ukraine: establishment of the rule of law; recognition and guarantees of local self-government; equal legal protection of all forms of ownership; democratic and effective electoral legislation; independence, efficiency, accessibility and transparency of the judicial system, and functioning of administrative justice institutions; perfect budget process and high financial discipline; adequate social standards; a developed public sector and a steady trend towards its development. It is concluded that in Ukraine it is necessary to build a model of territorial governance in which the authorities are able to effectively influence the socio-economic and cultural development of territories in a market economy, to ensure the provision of administrative services to the population at the level of European standards, and are capable of self-improvement and self-regulation.

Key words: decentralisation, territorial community, local self-government, deconcentration, territorial management.

Постановка проблеми. Стрімкі темпи розвитку суспільства вимагають кардинальних змін у розумінні ролі та значення органів виконавчої влади як демократичної інституції. Дієвим способом оптимізації державного управління є децентралізація, передача певної частини повноважень органам, не підпорядкованим центральній владі, які обираються чи створюються громадою.

Зважаючи на те, що принцип децентралізації успішно був реалізований в практиці держав Європейського Союзу, для України, у якій на сьогодні процес реформування державних інститутів остаточно не завершено, надзвичайно важливим є вивчення позитивного досвіду впровадження децентралізації та створення ефективної моделі територіальної організації влади на усіх рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання впливу моделей країн Європи на децентралізацію влади досліджували В. Б. Авер'янов, Ю. В. Бойко, Ю. О. Волошин, М. С. Горшенюва, Н. Т. Гончарук, І. Б. Заверуха, В. С. Куйбіда, Л. І. Лозовська, Н. Р. Нижник,

С. Г. Серьогін, Т. В. Стещенко, Ю. П. Шарова, А. М. Школик, однак на сьогодні актуальність окресленої проблематики зростає. У зв'язку із цим виникає нагальна потреба щодо аналізу позитивного європейського досвіду децентралізації влади та запровадження в українську правову систему найбільш вдалих її моделей.

Виклад основного матеріалу. Найбільш важливими інституційними механізмами, які в основному забезпечують відкритість і демократичність державного управління в ЄС, вважає В. Ф. Рибка, є такі механізми: «а) органи та інституції, що забезпечують основу для залучення регіональних і місцевих органів влади й управління до процесу прийняття рішень на загальнонаціональному рівні (Комітет у справах регіонів ЄС або подібні інституції); б) консультативні інституції, що об'єднують представників різних соціально-економічних верств та інститутів громадянського суспільства (виробників, фермерів, перетворювачів, робітників, дилерів, народних майстрів, споживачів, професійних об'єднань та асоціацій за загальними

інтересами). За таким принципом побудовано Комітет із соціально-економічної політики, який діє як на рівні ЄС, так і в деяких країнах – членах ЄС; в) інститути, що забезпечують у суспільстві соціальний діалог та дотримання процедур соціального партнерства між професійними спілками й об'єднаннями або федераціями роботодавців, що відіграє особливу роль у сфері державного управління та розроблення політики в країнах ЄС» [1, с. 4].

Зауважимо, що в країнах ЄС існують певні розбіжності у розподілі повноважень між центральною і місцевою владою, які були сформовані під впливом економічних, політичних соціальних, правових традицій країни. Так, наприклад, законодавчі повноваження в Іспанії набагато більші, аніж у Німеччині та Італії (до компетенції центральної влади віднесено: соціальне забезпечення, пенсійне забезпечення та допомогу у зв'язку з безробіттям. До органів місцевого самоврядування – вирішення питань щодо працевлаштування або надання соціальної допомоги іммігрантам [2]. У звіті Ради Європи «Про розподіл повноважень стосовно соціальних послуг між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування у країнах Європи» наголошується, що саме завдяки цьому «автономні громади (*comunida desautonomas*) мають можливість узяти на себе відповідні повноваження, оскільки джерелом регіональної законодавчої компетенції є саме закон (Конституція) регіону, який схвалений національним парламентом, але жодним чином не зафіксований у конституційних положеннях» [2]. Щодо повноважень центральних органів влади, то уряди країн ЄС, як правило, зосереджені на реалізації загальнонаціональних завдань. «Влада в розвинених країнах залишила за собою такі функції, як національна оборона, макроекономічна політика, грошово-кредитна сфера, судова система, управління транспортними комунікаціями державного значення».

Окрім цього, до компетенції органів центральної влади належать також функції нагляду та контролю за діяльністю органів публічної влади нижчого рівня. Також для більшості країн ЄС з континентальною моделлю характерним є те, що пряме державне управління на місцях може функціонувати як на регіональному рівні, так і в усіх територіально-адміністративних одиницях.

Розглянемо позитивний досвід розподілу повноважень і фінансів, запровадження децентралізації та фінансової децентралізації однієї із найбільш децентралізованих країн світу, згідно із даними рейтингу 182 держав світу, складеного Світовим банком Розвитку та Реконструкції [2], Данії (протягом п'ятнадцяти років індекс якої у середньому складав 99,04%). Наразі у Данії функціонує три рівні публічної влади: центральний, регіональний і муніципальний, за кожним із яких чітко визначено повноваження. Згідно із відомостями Звіту Європейського Союзу «Про розподіл повноважень між Європейським Союзом, державами-членами, кандидатами та деякими потенційними країнами-кандидатами, а також місцевими та регіональними владами. Фіскальна децентралізація або федералізм Європейського Союзу», у «Данії муніципалітети мають право встановлювати муніципальний прибутковий податок, який становить приблизно 85% від їх податкових надходжень. Що ж до податку на вартість землі, то муніципалітети можуть вибрати податкову ставку від 1,6% до 3,4%. Крім того, муніципалітетам надаються трансферти від датського уряду (гранти та компенсації для певних витрат)» [3, с. 49–79]. На регіональному рівні фіскальна децентралізація перебуває на значно нижчому, ніж у муніципалітетів, рівні. Діяльність регіонів і всі регіональні заходи повністю фінансуються центральним урядом через так звані блокові субсидії (форма прямого державного фінансування освітньої діяльності, яка передбачає виділення бюджетних коштів із зазначенням меж або «блоку», їх використання. Вони призначаються для відшкодування

певних видів витрат: зокрема, субсидії на дослідницьку діяльність університетів, на придбання навчального обладнання та його експлуатацію тощо). Національний уряд збирає місцеві податки й виділяє кошти на субнаціональні витрати щомісяця. У цілому дослідники стверджують, що «67% датських державних витрат припадає на субнаціональний рівень». Регіональні та муніципальні органи влади Данії встановлюють свої власні ставки оподаткування та визначають суб'єктів, що підлягають податковому заморожуванню. Незважаючи на те, що місцеві органи влади мають широкі повноваження, їх діяльність постійно перебуває під контролем відповідних органів центральної влади. [4, с. 40–42]. Отже, крім успішної фіскальної децентралізації, Данія має позитивний досвід як щодо розподілу повноважень між органами влади, так і щодо адміністративно-територіального поділу країни.

Зазначимо, що кожній країні притаманні національні особливості децентралізації публічної влади, які передбачено законодавством країн ЄС. Зокрема, у конституціях країн-членів ЄС упродовж другої половини ХХ ст. закріплено децентралізацію влади як основу конституційного ладу держави, однак майже кожній країні притаманні свої ознаки. Наприклад, відповідно до Основного Закону Франції від 1958 року: «її устрій є децентралізованим» [5]; Конституцією Італійської Республіки 1948 року передбачено, що Республіка ... пристосовує принципи та методи свого законодавства до завдань автономії та децентралізації; Конституцією Королівства Іспанії 1978 року визначено, що публічна адміністрація неупереджено слугує спільним інтересам і діє відповідно до принципів ефективності, співвідпорядкованості, децентралізації, деконцентрації та координації при повному підпорядкуванні закону та праву.

Таким чином в країнах ЄС на формування конституційного ладу на засадах децентралізації значно впливають національні традиції, становлення та функціонування публічних органів у минулому, особливості адміністративно-територіального устрою держави, наявність автономних територій, поліетнічний склад населення.

Варто зазначити, що в країнах ЄС на розвиток місцевого самоврядування мали вплив різні правові системи, що і детермінувало виникнення та формування континентальної (французької, романо-германської або європейської), англосаксонської, іберійської та так званої радянської моделей; процеси демократизації й урбанізації; зміни в соціально-економічному розвитку та розширення економічної самостійності територій, підвищення мобільності робочої сили, впровадження споживацької моделі відносин між органами місцевого самоврядування та членами територіальних громад; рівень демократизації, децентралізації й деконцентрації публічної влади тощо.

Для англосаксонської моделі, яка набула поширення у США, Канаді, Австралії та інших країнах, є характерними: високий рівень автономії місцевого самоврядування, виборність та контроль з боку населення; відсутність на місцях спеціальних державних уповноважених, на яких покладено функцію контролю за органами місцевого самоврядування; відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади місцевого рівня).

Діяти самостійно в межах наданих повноважень – основний принцип діяльності для такої моделі. Державне регулювання здійснюється у непрямій формі, за рахунок прийняття певних законів, які органи місцевого самоврядування можуть вводити на своїй території зі змінами. Державний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування здійснюється у формі судового контролю.

Відмічаємо, що у місцевому управлінні з англосаксонської моделі використовується і комбінований спосіб формування виконавчих органів. Наприклад, у невеликих містах США працює система «рада – керівник»: мер, який обирається радою, майже не має влади і виконує лише

представницькі функції. Виконавську ж владу здійснює «керівник-менеджер», що наймається на певний термін муніципальною радою і здійснює управління роботою виконавчого апарату.

У межах англосаксонської моделі все частіше застосовуються і посилюються різні форми координації та контролю діяльності органів місцевого самоврядування. Це – періодичні інспекційні перевірки стану місцевих справ представниками центральних органів виконавчої влади, здійснення фінансового контролю за використанням органами місцевого самоврядування трансфертів загальнодержавних коштів, посилення законодавчого регулювання організаційно-правових аспектів діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Таким чином, англосаксонська модель місцевого самоврядування еволюціонує у напрямі моделі простої децентралізації з посиленням державного контролю за тими сферами суспільного життя, які традиційно розглядалися як предмет самостійного відання місцевого самоврядування. Для англосаксонської моделі характерна максимальна децентралізація влади, відповідальність та самостійність автономних органів за виконувани під правовим наглядом центральної влади завдання.

Що стосується континентальної моделі, характерної для країн континентальної Європи (Франція, Італія, Іспанія, Бельгія), Латинської Америки, Близького Сходу та франкомовної Африки, даній моделі притаманні такі ознаки: «поєднання місцевого самоврядування і місцевих адміністрацій (органів державної влади місцевого рівня); ієрархія системи управління, в якій місцеве самоврядування є нижчою ланкою порівняно з державною владою; обмежена автономія місцевого самоврядування, наявність на місцях спеціальних державних уповноважених, які контролюють органи місцевого самоврядування (саме ця форма організації місцевого самоврядування свідчить про протилежну, порівняно з англосаксонською моделлю, тенденцію і відповідає державній теорії місцевого самоврядування» [6, с. 4]. Зазначимо, що у країн з континентальною моделлю поширеним є принцип «негативного регулювання» – місцеві органи мають право здійснювати всі дії, які прямо не заборонено законом. До компетенції місцевих органів відносяться – фінансово-економічні повноваження, відповідальність за комунальні послуги, охорона громадського порядку та навколишнього середовища.

Дана модель забезпечує централізацію системи управління, однак наразі прослідковується тенденція щодо зменшення «адміністративної опіки» з боку держави. Зокрема, законом Франції «Про права і свободи комун, департаментів та регіонів» 1982 року закладено правовий регламент муніципальної реформи, покликаної вирішити проблему більш органічного поєднання повноважень центральних органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Основне положення закону – «скасування адміністративного контролю, який позбавляв місцеві представницькі органи можливості вільної ініціативи у вирішенні питань місцевого значення. Урядовий контроль збережений, але тепер він стосується вже прийнятих органами місцевого самоврядування рішень, їх відповідності актам вищих органів державної влади. У разі виявлення невідповідності таких рішень актам законодавства, питання розглядається у порядку адміністративного судочинства» [6, с. 4].

У фінансовій сфері контроль також був пом'якшений і переданий до відання спеціально утвореної регіональної рахункової палати. Жодне територіальне співтовариство не може здійснювати опіку над іншим, крім чітко визначених питань: регіон – над департаментом і комуною у сфері освіти і культури; департамент – над комуною із соціальних питань, охорони здоров'я, шкільного транспорту, сільськогосподарського оснащення» [7, с. 43–48].

Прикладом такої моделі є Франція (суверенна унітарна демократична Республіка, чинна Конституція встановлює республіканську президентсько-парламентську форму правління). Систему поділу влади Франції побудовано відповідно до адміністративно-територіального устрою Республіки. Згідно з Конституцією в ній існує три рівні організації влади та три типи територіальних колективів самоврядування: комуни, департаменти, заморські території. Основною ланкою місцевого самоврядування є комуни, які мають свій представницький орган – раду і мера, що працюють на постійній основі та утворюють муніципалітет. Діяльність мера здійснюється під контролем муніципальної ради і адміністративним контролем комісара республіки [8].

Акцентуємо увагу, що у Франції лише в законодавчому порядку (за Конституцією) можливе створення нового виду адміністративно-територіальної одиниці. Французькі реформи підтверджують, що центральна адміністрація залишає за собою тільки ті функції, що мають загальнонаціональний характер, або ті, які згідно із законодавством не можуть бути делеговані на місце. Державна політика Франції у справі організації місцевого самоврядування реалізується у двох основних напрямках: деконцентрація – більш широке делегування державою своїх адміністративних функцій на місцях, а також деконцентрація – передача державою частини своїх владних повноважень місцевим органам самоврядування [9].

Для України цей досвід є повчальним, адже упродовж останніх років самоврядування Франції отримало більше автономії щодо ресурсів та легітимності. Зокрема, французький принцип «Steering at a distance» (управління на відстані) проявляється у фінансовому звільненні від державних і місцевих органів влади (у Конституції Франції із змінами 2003 року) закріплено принцип фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Конституція передбачає в подальшому розширення повноважень місцевих органів щодо самостійного встановлення податків.

Таким чином, з одного боку, держава закликає на великий шлях – запроваджуються нові форми діяльності органів місцевого самоврядування: великі міста отримують істотніший вплив, оскільки їхня структура більше відображає сучасне суспільство країни, нові форми громадської участі підтримуються національним законодавством; з другого боку, залишається певна напруга у відносинах між центральною та місцевими владами. Вона очевидна у використанні цільових грантів та системи контролю над місцевими бюджетами.

Як і Україна, Франція тривалий час була централізованою державою. Вона пережила 25-річний процес децентралізації, який майже завершено. Франції знадобилося багато років послідовної децентралізації, щоб побутові послуги перетворилися на справжнє зобов'язання органів місцевого самоврядування. Цього було досягнуто шляхом запровадження нормативної системи фінансового зрівняння, яка забезпечила реальну досяжність національних стандартів, попри розбіжності в базах місцевих надходжень [9].

Наступна модель – іберійська (отримала поширення в Іспанії, Португалії і багатьох іспаномовних країнах Латинської Америки). На всіх рівнях адміністративно-територіального устрою держави є виборні представницькі органи та головні посадові особи місцевого самоврядування, що очолюють виконавчі органи (алькальди, регідори, мери, префекти тощо). Введення посад спеціально призначених уповноважених представників центральних органів державної влади за цією моделлю не передбачається, але така обрана посадова особа затверджується урядом як представник держави в адміністративно-територіальній одиниці з правом контролю за діяльністю представницького органу [10].

Варто зазначити, що у науці права побутує думка, що відмінності між континентальною та англосаксон-

ською моделлю не мають принципового значення, адже їх сучасна форма є, як правило, результатом реформ місцевого самоврядування, що свідчить про певне зближення коліс дуже відмінних муніципальних систем.

Зауважимо, що в деяких країнах (Австрія, Японія) функціонує змішана модель місцевого самоврядування, яка поєднує у собі ознаки обох моделей. Поряд із англосаксонською та континентальною моделями місцевого самоврядування, як самостійну муніципальну систему в зарубіжних країнах виокремлюють місцеве самоврядування Німеччини.

Зважаючи на те, що Німеччина має федеральний устрій, її політичну систему поділено на два рівні: федеральний, на якому приймаються загальнодержавні рішення міжнародного значення, і регіональний, на якому вирішуються завдання федеральних земель.

Наразі держава делегує частину своїх функцій органам самоврядування. Зазначимо, що на відміну від англосаксонської моделі місцевого самоврядування, на німецькі комуни поширюється принцип загальної компетенції. Апарат виконавчої влади побудовано на загальних принципах: уся міська адміністрація поділена на департаменти, які мають уніфіковану нумерацію. Землі Німеччини (ФРН) як відносно самостійний суб'єкт федерації, автономно визначають структуру своїх органів виконавчої влади. Як правило, ці структури очолюють прем'єр-міністри земель, які обираються парламентами і формують земельні уряди. У межах своєї компетенції земельні уряди формально повністю незалежні від уряду Федеративної Республіки Німеччини. У питанні, що належать до компетенції федерації, на них покладено виконання відповідних федеральних законів. Завершують структуру органів виконавчої влади місцеві адміністрації (муніципалітети). Вони підлегли земельним урядам з питань, віднесених до компетенції самих земель [11].

Констатуємо, що наразі правовий статус органів місцевого самоврядування, порядок їх утворення та функціонування визначається передусім конституціями та законодавством окремих земель. Тобто структура цих органів і їх компетенція суттєво відрізняються в різних землях Німеччини, проте спільним є демократизм їх утворення, автономність діяльності та відповідальність за стан справ у своїй громаді. Адже це вбачається з норм ст. 28 федеральної Конституції Німеччини [12]. Оскільки Німеччина є федерацією, побудова такої структури є завданням окремих федеральних земель. Регіональний рівень розміщений між урядами земель з їх міністерствами, з одного боку, і місцевим рівнем – з другого. Цей рівень у Німеччині, який називається «крейсами», відповідає українським районам. Рівень областей в Україні відповідає федеральним землям у ФРН. Крейси в Німеччині можна порівняти з районами в Україні. У них проживає в середньому від 150 до 300 тис. населення [13].

Основні переваги німецької моделі: чітке визначення меж компетенції у сферах самоврядування і справах, переданих державою; відсутність конкуренції, кооперація між службовцями, які відповідають засамоврядування і виконують державні завдання; прозорість управлінських процесів для громадянина, який стосовно всіх питань регіонального управління змушений звертатися лише до однієї установи; економна організаційна структура управління, адже немає жодної потреби в забезпеченні діяльності кількох окремих адміністративних одиниць [14].

Німецький досвід децентралізації, на наш погляд, становить певний інтерес для України. На думку Томаса

Вюртенберга, старшого експерта з конституційного права проєкту «Сприяння регіональному розвитку в Україні», «коли цілі та заходи, які мають бути вжиті в рамках адміністративної реформи, до кінця не визначені, потрібні ефективні способи, щоб приступити до реформування». З-поміж таких способів можна виокремити: німецький підхід до завдань державного управління, який підтримує розмежування політики й адміністрування, спирається на правову основу для визначення цих завдань; організацію змагання за найкращу форму місцевого та регіонального самоврядування «конкурентний федералізм».

Незважаючи на те, що для унітарної держави, якою є Україна, це мало прийнятнo, проте раціональною, на наш погляд, є пропозиція доктора Вюртенберга щодо визначення пілотних територій, в яких буде апробовано заходи в межах реформи держуправління і територіальної реформи; надання областям з їх районами та громадами більше компетенції у визначенні власного територіального поділу й організації управління [15, с. 34–37].

На думку Н. Ю. Прокопенко та М. М. Бучнева, одним із суттєвих недоліків української моделі організації влади на місцях є те, що місцеві органи виконавчої влади створюються і діють не з метою здійснення контрольно-наглядових функцій щодо законності діяльності місцевого самоврядування (як у західноєвропейських державах), а беруть на себе основний обсяг повноважень щодо управління відповідними територіями. Тобто публічна влада на цьому рівні реалізується через систему політичного та економічного двовладдя: діють призначені з центру голови державних адміністрацій, які формують їх склад, та обрані громадами місцеві органи влади, що, як наслідок, призводить до труднощів у розмежуванні повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування [16].

Висновок. Аналіз наукових позицій правознавців, а також досвіду європейських країн дає змогу окреслити наступні передумови успішної імплементації децентралізаційних процесів для створення ефективної моделі управління в системі децентралізованої влади України: утвердження принципу верховенства права; визнання та гарантії місцевого самоврядування; рівний правовий захист усіх форм власності; демократичне й ефективне виборче законодавство; незалежність, ефективність, доступність і прозорість судової системи, функціонування інститутів адміністративного судочинства; досконалий бюджетний процес та висока фінансова дисципліна; наявність адекватних соціальних стандартів; розвинутий громадський сектор та стійка тенденція до його розвитку.

Таким чином, система самоврядування кожної країни, як правило, функціонує у межах притаманної лише їй політичної культури та, відповідно, традицій. Неможливо дати однозначну оцінку тієї чи іншої моделі місцевого самоврядування навіть у межах характерного для неї політико-адміністративного контексту, ще важче визначити, як вона буде функціонувати у разі перенесення на «грунт» іншої країни. Однак при цьому потреба дослідження міжнародного досвіду безсумнівно дає змогу здійснювати пошук нових ідей і механізмів, виявляти глобальні тенденції розвитку.

В Україні необхідно побудувати таку модель територіального управління, за якої влада спроможна в умовах ринкової економіки ефективно впливати на соціально-економічний і культурний розвиток територій, забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів, здатна до самовдосконалення і саморегуляції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рибка В.Ф. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2(53). С. 4.
2. Звіт про розподіл повноважень стосовно соціальних послуг між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування у країнах Європи (м. Страсбург, 24 серп. 2016 р.). *CEJLR/LEX*. 2016 (5). 34 с.

3. Blöndal, Jón R., Michael Ruffner. Budgeting in Denmark. *OECD Journal on Budgeting*. 2004. V. 4. P. 49–79.
4. Должиков Г.Ю. Концепція місцевого самоврядування в Данії. Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamondtradingtour», 2015. Str. 40–42.
5. European governance. A white paper. Commission of the European communities. COM (2001) 428 fi nal. Brussels, 25.07.2001. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_10
6. Костенюк І. Західні моделі місцевого самоврядування. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Київ, 2013. Вип. 1(16). С.4.
7. Loi n° 82-213 du 2 mars 1982 relative aux droits et libertés des communes, des départements et des régions. Version consolidée au 02 avril 2015. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT0000008880039>
8. Слесар К. Теорії та моделі місцевого самоврядування. 2017. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2017>
9. Барвіцький В. У пошуках шляхів формування дієздатних територіальних громад: міжнародний досвід. *Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід*: збірник матеріалів та документів. Київ. Атіка-Н, 2006. 744 с.
10. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. під ред. Ю.Г. Барабаш та ін. Х.: Право, 2012. Вип. 23. 360 с.
11. Сюзанна С. Шюттемаер. Німецький варіант інституціалізації парламенту. URL: <http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog/analit/deu011.txt24>.
12. Конституція Німеччини. URL: <https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz>
13. Колодій О.М. Процес децентралізації: німецький досвід в українських реаліях. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 17. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2018/25.pdf
14. Прокопенко Л.Л., Шабатіна І.А. Публічна служба в країнах ЄС. *Публічне адміністрування: теорія і практика*. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-%2001/ProkopenkoStat.pdf>
15. Журавель Я.В. Вплив євроінтеграційних процесів на покращення ефективності організації діяльності органів виконавчої влади. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 34–37.
16. Прокопенко Н.Ю., Бучнев М.М. Співвідношення та роль органів держави та місцевого самоврядування в забезпеченні якісного функціонування системи владних відносин. URL: https://www.confcontact.com/2017-specproekt/gu4_Prokopenko.htm